

Ornitologické dopisy Emmanuela Lokaye Antonínu Fričovi z roku 1850

JIŘÍ MLÍKOVSKÝ

ABSTRACT: Ornithological letters of Emmanuel Lokay to Antonín Frič from 1850

In 1850, Emmanuel Lokay (1822–1890), Czech zoologist, wrote several letters to Antonín Frič (1832–1913), another Czech zoologist. In them he described his working conditions as a member of border finance patrol and listed ornithological records from the vicinity of Rumburk and Varnsdorf in northwestern Bohemia. These letters, written in Czech and formerly unknown to ornithologists, are printed in full and their contents are commented.

KEY WORDS: Antonín Frič – Emmanuel Lokay

CONTACTS: Zoologické oddělení, Národní muzeum, Václavské náměstí 68, CZ-115 79 Praha 1, jiri_mlikovsky@nm.cz

Úvod

Ptačí fauna Čech začala být pravidelně zkoumána v polovině 19. století, kdy její podrobné přehledy publikovali Amerling (1852) a Palliardi (1852). Jejich práce, byť znamenité, jsou však shrnující a jen málokdy obsahují konkrétní faunistické údaje. Vítaným příspěvkem jsou proto česky psané dopisy Emmanuela Lokaye Antonínu Fričovi z roku 1850, které obsahují ornitologická pozorování z okolí Rumburku a Varnsdorfu v severních Čechách, tedy z oblasti tenkrát ornitologicky téměř neznámé. Dopisy nám kromě toho nechávají nahlédnout do jedné epizody ze života jejich pisatele a o podmínkách ornitologického bádání v dobách, kdy pozorování ptáků dalekohledem bylo věcí neznámou.

Emmanuel Lokay (1822–1890) se narodil v rodině mlynáře v Praze na Štvanici. Pro nedostatek peněz nedokončil vysokoškolská studia přírodních věd a medicíny a nastoupil k finanční strážní, u níž působil i roku 1850, z něhož pocházejí níže uvedené dopisy. Později pracoval zejména jako kustod ve Fyziologickém ústavu pražské Univerzity Karlovy, který roku 1850 založil Jan Evangelista Purkyně (1787–1869). Preparoval však i ptáky pro České museum (dnes Národní muzeum) v Praze. Byl i významným entomologem a arachnologem (Procházka 1929, Kolečka 1972). Tento Emmanuel Lokay by neměl být zaměňován se svým stejnojmenným synem, který žil v letech 1853–1928 a byl významným pražským lékařem a entomologem (např. Kleisner 2009).

Antonín Frič (1832–1913), adresát dopisů, se narodil v rodině pražského právníka a politika. Zprvu se věnoval především ornitologii, později spíše ichtyologii a paleontologii nižších obratlovců. Byl kurátorem zoologických sbírek Českého (dnes Národního) muzea v Praze, později ředitelem tohoto muzea a profesorem Univerzity Karlovy. V roce 1850 byl Antonín Frič, tehdy osmnáctiletý, ještě studentem gymnázia (viz Čechura 1998: 83–84 a literatura tam citovaná).

Pravidla pro přepis textů

Všechny čtyři dopisy jsou uloženy v Archivu Národního muzea v Praze ve fondu „Antonín Frič“ ve složce č. 738.

Níže předkládám redigovaný přepis těchto dopisů. Důvodů, proč jsem upustil od zcela přesného přepisu, je několik. Předně nebyl v polovině 19. století český pravopis zcela stabilizovaný (Antonín Frič se například podepisoval někdy jako Frič, jindy jako Fryč, a v německých textech jako Fritsch). Lokayův text v některých bodech kolísá (např. ve psaní w/v, -au/-ou, s/z, i/y, délce souhlásek). V několika případech nejsou písmena přesně čitelná, takže přepis textu ani nemůže být dokonale přesný. Navíc je v původním znění text pro dnešního čtenáře již špatně čitelný. Proto jsem sjednotil rozkolísaný pravopis tam, kde změny neměly vliv na strukturu ani znění textu. Naopak jsem ponechal dělení souvětí na části, byť je toto členění již dosti vzdálené současnému pravopisu. Ponechal jsem také všechny lidové i dobové výrazy (např. „sme“, „néni“, „motejli“, „mha“, „předce“), stejně jako jsem v původním znění zachoval všechna slova, i když jsou dnes někdy spojována dohromady (např. „Bohu žel“, „by ste“, „tak že“, „od tud“). Všechny změny se týkají jen jednotlivých písmen; nikde jsem písmena nepřidával ani neubíral. Zájemci o přesné znění všech slov mohou nahlédnout do originálních dopisů.

Ornitologie

Lokay zmiňované ptáky nikde nepopisuje, takže jejich interpretace závisí na zhodnocení jeho odborných kvalit. Jím použité latinské názvosloví plně odpovídá špičkovým dobovým znalostem (včetně pravopisu: např. *Yunx*, dnes *Jynx*). Výskyt jím uváděných druhů je rovněž reálný z hlediska oblasti, kde pozoroval, i z hlediska roční doby. Pozitivní je i absence jakýchkoliv nepravděpodobných pozorování. Domnívám se tedy, že Lokayova pozorování z Rumburku i Varnsdorfu lze použít jako dobové doklady výskytu jím zmiňovaných druhů, byť se nejedná o „důkazy“ v současném slova smyslu (Mlíkovský 2009).

Česká i vědecká nomenklatura ptáků je použita podle Hudce et al. (1995) a Mlíkovského (2003). Pro autory vědeckých popisů („latinských jmen“) viz Dickinson (2003).

Soukromá sbírka Antonína Friče, kterou vytvářel v letech 1848 až 1852, obsahovala jednoho včelojeda *Pernis apivorus*, kterého Lokay vycpal v Rumburku a dne 24 listopadu 1850 daroval Fričovi (Frič 1848–1852: č. 153). Frič (1872) využil Lokayova pozorování z Rumburku ve svém soupisu ptáků Čech (viz Frič 1872: 37).

Dopis 1

Drahý příteli!

Ani nevím, co Vám psát, nebo sem tak řka celý nedovařený, a zpitomělý, že si můj stav zde ani ještě sám představit nemohu; tak bídný je! A předce sem jeden z těch nejšťastnějších, jenž sme z Prahy přišli, neb sem ostal v Rumburku, co ty druhý na vůkolní vesnice

přišli. Zde předce trochu mezi lidi přijdu, ale jaký to lid zde! Tak hrubý jak jeho řeč, kterou se teprv musím učit. Kasárna zde máme chalupu, v ní obydlí, kde ze zdi voda teče, a v jedné světnici, kde je pro tři muže sotva placu, nás osum bydlet musí. Služba trefí mně denně devět hodin na hranicích, ve sněhu na dva i tři lokte¹ zvejší, jinou nedělám žádnou. Strava je zde třikrát tak drahá jak v Praze, a ještě špatná, tak že nevím jak vyjdu. Krajina zdejší zdá se mně pěkná bejt.

Na patrole jsem již také ptáky střílel. Zde máte tisíce kvíčal². Jiných ptáků zde mnoho není: straky³, šoupálky⁴, zlatohlávky⁵, strnady⁶ a takové, jiné sem neviděl.

Do Rumburku sme se šťastně dostali. Z Mělníka sme jeli po saních. Šestého t.m. byli sme na místě, dnes sem dělal první službu, a sice ve dne, na zejtrěk v noci.

Ještě bych vám toho mnoho mohl napsat, ale nestojí to za mnoho; radši skončím, abych ještě smutnějším nebyl, než sem. Možná, že tomu přivyknou.

Bud'te zdráv, pozdravujte ode mne známý, obzvláště Dormitza⁷. Vašemu panu otci⁸ nechám se uctivě poroučet. S tím ostávám Váš přítel

Em. Lokay

W Rumburku 8ho ledna 1850

P.S. Chceteli na mně psát, pište adresu německou. An Emmanuel Lokay, Finanz-Wache [nečitelné] in Rumburg.

Dopis 2

V Rumburku dne 18tého dubna 1850

Milý příteli!

Doufal sem pořád, že mne budete po odbitých zkouškách psáti, jak se Vám daří, co děláte, jestli ste Vy a Vaše vážená rodina zdraví. Když ale žádný psaní od Vás přijít nechtělo, musím myslet, že ste již na mně zapomněl. Musel sem tedy sám se pera uchopit, a Vás upomenout, by ste na mě nezapomněl. Mně se zde daří asi jako tomu, který od louže a větru na moři na neznámý břeh mezi cizí lid zahnaný jest; žádného známého tady nemám, česky málo kdy mluvit slyším, a tej němčině, jaká se zde mluví, skorem nerozumím. K tomu trvala zde zima až do začátku dubna tak velká, a bylo tolik sněhu, že sem nemohl, když sem neměl službu, ani ven do pole vyjít, abych se nemusel bát, že někde ve sněhu uvážnu, a zmrznu. Tak sem musel v bázni boží sedět doma, a z dlouhé chvíle nehty kousat, leda ovšem že sem nějakého obyčejného ptáka vycpal. Nyní, co je venku povětrnost mírnější, málo se doma zdržím, a radši venku běhám, a po ptácích slídím. Nedostal sem ale ještě nic obzvláště vzácného, ačkoli sem již asi padesát ptáků vycpal.

Jedného ptáka mám terpva, kterého sem v Praze neměl, sovu totiž: „*Strix Aluco*“⁹; ta byla ve mlejně v holubníku chycená, a mně darovaná. Mimo sem ještě střelil *Turdus merula*¹⁰,

1 Tehdy se v Čechách používal vídeňský loket = 77,8 cm.

2 Drozd kvíčala *Turdus pilaris*.

3 Straka obecná *Pica pica*.

4 Šoupálek *Certhia* sp.

5 Králíček obecný *Regulus regulus*.

6 Strnad *Emberiza* sp., pravděpodobně strnad obecný *Emberiza citrinella*.

7 Maxmilian Dormitza (†1853), kurátor přírodovědných sbírek Českého muzea v Praze.

8 Josef František Frič (1804–1876), pražský právník a politik.

9 Puštík obecný *Strix aluco*.

10 Kos černý *Turdus merula*.

*Turd. viscivorus*¹¹, *T. iliacus*¹², *Fringilla chloris*¹³, *montana*¹⁴, *domestica*¹⁵, *coelebs*¹⁶, *cannabina*¹⁷, *Pyrrhula vulgaris*¹⁸, *Lanius excubitor*¹⁹, *Parus major*²⁰, *caeruleus*²¹, *palustris*²², *caudatus*²³, *ater*²⁴, *Sturnus vulgaris*²⁵, který zde jako vrabci obyčejný jsou, a *Tringa vanellus*²⁶, těch je zde také mnoho, ale jsou těžko střílet. Včera sem dostal krásnou: *Sylvia svecica*²⁷, a doufám, že ještě pár chytím. Z toho poznáte, že tady mnoho ptactva není, možná snad, že ještě přitahnou.

Abych Vám psal, co je zde nového, nevím.

Pozdravujte pana Dormitzra, a vyříd'te mu, že doposavád nemám ničeho, co bych mu mohl poslat, v létě ale, že se vynasnažím, bych mu něco do hromady sebral, obzvláště broučky a motejle budu chytat, a ptačí vejce hledat. Vašemu panu otci pěkné poroučení!

Bud'te zdrav, a vycpávejte pilně,²⁸ a nezapomeňte na

Vašeho upřímného

Em. Lokay

Dopis 3

Finkenhügel²⁹, 18. června 1850

Drahý příteli!

Odpusťte, že sem Vám již tak dlouho nepsal, tak že ste musel dvě psaní na mne odeslat, aby ste mne lenocha k psaní pohnul. Nechci se omlouvat, raděj se přiznám, že, ačkoliv sem na Vás přechoasto spomínal, jen lenivost byla příčinou mého mlčení. Také sem Vám nemohl nic psát, nežli starou píseň o bidě a nouzi, která mne má upoutaného, a od které vysvobození k doufání není; s takovými novinami bych Vás málo bavil. Pročež sem myslel, že, až budu něco nového vědět, a neb, až hodně mnoho vzácných ptáků budu mít vycpaných, Vám to oznámím! Mohl sem ale hodně dlouho čekat, nebo moje naděje mne v obouh pádech doposavád zklamala. Noviny nevím, leč že sem z Rumburku dne 15. června byl přesazený do Finkenhüglu u Warnsdorfu, kde je také taková Siberie, jako tam, neníli ještě horší, nebo za ty tři dni, co zde trávím, ještě mha nepřestala, a zima je zde, jako bývá na podzim v Praze.

Co se ptactva dotýče, tak se nemůžu honosit z takovými vzácnostmi, jako Vy, aneb, abych lépe řekl, doposavád nic nemám, co bych mohl aspoň jednomu z Vašich ptáků na stranu

11 Drozd brávník *Turdus viscivorus*.

12 Drozd cvrčala *Turdus iliacus*.

13 Zvonek zelený *Carduelis chloris*.

14 Vrabec polní *Passer montanus*.

15 Vrabec domácí *Passer domesticus*.

16 Pěnkava obecná *Fringilla coelebs*.

17 Konopka obecná *Carduelis cannabina*.

18 Hýl obecný *Pyrrhula pyrrhula*.

19 Ťuhýk šedý *Lanius excubitor*.

20 Sýkora koňadra *Parus major*.

21 Sýkora modřinka *Parus caeruleus*.

22 Sýkora babka *Parus palustris* a/nebo sýkora lužní *Parus montanus*.

23 Mlynařík dlouhoocasý *Aegithalos caudatus*.

24 Sýkora uhelníček *Parus ater*.

25 Špaček obecný *Sturnus vulgaris*.

26 Čejka obecná *Vanellus vanellus*.

27 Slavík modráček *Luscinia svecica*.

28 Roku 1850 se Antonín Frič intenzivně věnoval sbírání ptáků (viz Frič 1848–1852).

29 Dnes městská čtvrť a vrch Pěnkavák ve Varnsdorfu.

postavit. Nejlepší kusy, které sem dostal, sou: „*Sylvia Wolfii*³⁰, *Regulus ignicapillus*³¹ (čtyry kusy), *Anthus campestris*³², *arboreus*³³, a *pratensis*³⁴, *Yunx torquilla*³⁵, *Saxicola rubetra*³⁶ (která je zde tuze obyčejná), a *Caprimulgus europaeus*³⁷.“ To druhý nestojí za řeč. Můžete se na to podívat, nebo sem to všecko poslal do strahovský cihelny³⁸. „*Regulus ignicapillus*“ si můžete párek vzít. – Pana Dormitzra nechám pozdravovat; a optejte se ho, jestli dostal brouky, které sem mu poslal. Byl bych mu rád něco lepšího poslal, ale není tady nic. Později mu pošlu motejly; mám jich již pár pohromadě.

Buďte zdrav, pište mně zase brzy, a spomeňte si někdy na
Vašeho upřímného
Em. Lokay

Dopis 4

Rumburg 27. září 1850

Drahý příteli!

Vaše milé psaní mne velice potěšilo, a bylo mne velice milo, že na mne smutného ste nezapomněl. Mne se zde smutně dařilo, a doposavad daří, nebo od třetího července skoro ani z postele sem nepřišel. Vrazil sem si totiž v noci ve službě suk do nohy, který zkrz botu do masa přez coul³⁹ se zarazil a se ulomil, tak že v noze ostal. Povoláný lékař ránu prohlé-
dav, pravil, že je čistá, a že v ní nic nevězí; ale Bohu žel, rána se nechtěla zahojit, a za náky čas sem vytahel dřevo ven. Až sem se zhrozil, když sem ten kus dřeva spatřil. Noha se za-
hojila, ostala ale oteklá. Od toho času až po dnes se zase dvakrát podebrala a po každé sem ještě kousek dřeva vytahel. Nyni mám již asi tři neděle nohu zahojenou; poněvadž ale otok a bolest nechce zajít, musel sem jít 10. ho tohoto měsíce do Rumburku do nemocnice, kde doposavad, jak sem přišel, žádné ulehčení nemám.

Můžete si myslit, že mne tohle leto smutně uteklo. Za celý ten čas ale sem nebyl líný, nýbrž pilně sem vycpával. Druhove moji pilně stříleli, a já cpal. Málo vzacného sem ale dostal. Vycpal sem: *Falco tinnunculus*⁴⁰ ♂, *Falco nisus*⁴¹ ♀, *Falco apivorus*⁴², starého ♂, *Corvus pica*⁴³, mladou, dva *Caprimulgus europaeus*⁴⁴, dva *Yunx torquilla*⁴⁵, několik *Saxico-*

30 Slavík modráček *Luscinia svecica*. Jménem *Sylvia wolfii* označil Christian Ludwig Brehm (1822: 173) formu modráčka, která má celou hruď modrou, schází jí tedy středová skvrna (viz též Brehm 1831: 352, 1832: 150). Brehm se domníval, že se jedná o druh modráčka, ve skutečnosti jde jen o jeho barevnou aberaci.

31 Králíček ohnivý *Regulus ignicapillus*.

32 Linduška úhorní *Anthus campestris*.

33 Linduška lesní *Anthus trivialis*.

34 Linduška luční *Anthus pratensis*.

35 Krutihlav obecný *Jynx torquilla*.

36 Bramborníček hnědý *Saxicola rubetra*.

37 Lelek lesní *Caprimulgus europaeus*.

38 Strahovská cihelna stávala za Strahovskou bránou vně Prahy v místě ležícím poblíž křižovatky dnešní Patočkovy a Myslbečovy ulice v Praze-Střešovicích. Zrušena byla na přelomu 19. a 20. století. Lokay tam sbíral archeologické artefakty, jak možno soudit z dobového soupisu archeologických sbírek Musea království Českého (Hlavatý 1857: 235). Zřejmě měl tedy Lokay ve Strahovské cihelně zázemí i po svém odjezdu do Rumburka.

39 Coul = palec = ca. 26 mm (v Čechách v polovině 19. století).

40 Poštolka obecná *Falco tinnunculus*.

41 Krahujec obecný *Accipiter nisus*.

42 Včelojed lesní *Pernis apivorus*.

43 Straka obecná *Pica pica*.

44 Lelek lesní *Caprimulgus europaeus*.

45 Krutihlav obecný *Jynx torquilla*.

*la oenanthe*⁴⁶, a *rubetra*⁴⁷, čerstvě vypelichané, několik *Lanius spinitorquus*⁴⁸, tři *Muscicapa grisola*⁴⁹, *Ardea major*⁵⁰, *Gallinula crex*⁵¹, *Strix brachyotus*⁵², a ještě několik meně vzácných. Zde v Rumburku sem si vynášel přítele, který také zalíbení v ptactvu má, a pilně střílí. Co sem v nemocnici, tak sem pro něho vycpal: *Falco cineraceus*⁵³ (Winterweihe.) *Falco nisus*⁵⁴, *Falco apivorus*⁵⁵, *Falco buteo*⁵⁶, *Strix otus*⁵⁷, dva *Strix brachyotus*⁵⁸, dva *Gallinula crex*⁵⁹, *Scolopax gallinula*⁶⁰, *Tringa alpina*⁶¹, *Totanus glottis*⁶², a několik malých ptáků. Dříve sem mu již vycpal: *Tetrao tetrix*⁶³, starého ♂, *Anas querquedula*⁶⁴ ♂, dva *Caprimulgus europaeus*⁶⁵, *Cuculus canorus*⁶⁶, *Picus viridis*⁶⁷, *Falco tinnunculus*⁶⁸, párek, *Falco nisus*⁶⁹, párek, *Ardea major*⁷⁰, *Corvus pica*⁷¹, *Corvus glandarius*⁷², a jiné malé ptáky. Skoro denně mně něco k vycpání přinese. Já ho chtěl ptáky vycpávat naučit, ale dále to nepřived, než ptáka stahnout a kůži připravit; postavit a křídla srovnat nemůže dovest. Slíbil mne ale, že, kdybych někdy měl od tud přijít, že bude vydělávat kůže, a že mně je pošle.

Co se pana Dormitzra dotýče, je mne divný, že brouky nedostal, ten, po kom sem je poslal, pravil, že je dal v Museum podomkovi. V srpnu sem na pana Dormitzra psal, a poslal sem mu ptačí vejce, a motejly po počtě pod adresu: An die Direction des böhmischen Museums in Prag, poste restante. Poněvadž mne neodepsal, tak nevím, zdali psaní obdržel, a pro ty věci na počtu poslal. Bylo by jich škoda, nebo se mezi tím některé vzácné vejce a motejli vynacházeli. Buďte tak dobrý a optejte se ho; a zdali nic nedostal, by se na počtě ptal, a mně to oznámil.

Jestli se moje noha nebude lepšit, tak chci jít v krátkém čase do Prahy se dát hojit, pak bych mohl aspoň s Vámi pohovořit, a trochu se obveselit. Kdybych si mohl při tom v Praze

46 Bělořit šedý *Oenanthe oenanthe*.

47 Brambourníček hnědý *Saxicola rubetra*.

48 Ťuhýk obecný *Lanius collurio*.

49 Lejsek šedý *Muscicapa striata*.

50 Volavka popelavá *Ardea cinerea*.

51 Chřástal polní *Crex crex*.

52 Kalous pustovka *Asio flammeus*.

53 Moták pilich *Circus cyaneus*.

54 Krahujec obecný *Accipiter nisus*.

55 Včelojed lesní *Pernis apivorus*.

56 Káně lesní *Buteo buteo*.

57 Kalous ušatý *Asio otus*.

58 Kalous pustovka *Asio flammeus*.

59 Chřástal polní *Crex crex*.

60 Bekasina otavní *Gallinago gallinago*.

61 Jespák obecný *Calidris alpina*.

62 Vodouš šedý *Tringa nebularia*.

63 Tetřívek obecný *Lyrurus tetrix*.

64 Čírka modrá *Anas querquedula*.

65 Lelek lesní *Caprimulgus europaeus*.

66 Kukačka obecná *Cuculus canorus*.

67 Žluna zelená *Picus viridis*.

68 Poštolka obecná *Falco tinnunculus*.

69 Krahujec obecný *Accipiter nisus*.

70 Volavka popelavá *Ardea cinerea*.

71 Straka obecná *Pica pica*.

72 Sojka obecná *Garrulus glandarius*.

ňákou službu, třeba sebe menší, jen co bych mohl bejt nuzně živ, vynalezt, pak bych tam ostal, a více na ty, pro mne nešťastné, hranice nešel.

Pozdravuji Vás, vaši váženou rodinu⁷³ a pana Dormitzra ostávám
Váš milující
Em. Lokay

Poděkování

Za umožnění práce v Archivu Národního muzea v Praze děkuji Mileně Běličové a Liboru Jůnovi (Archiv NMP). Příprava tohoto rukopisu byla zčásti podpořena Ministerstvem kultury ČR (projekt DKRVO 2013/15).

Literatura

Amerling K., 1852: Fauna čili zvířena česká. Praha: [Autor], viii + 224 pp.

Brehm C.L., 1822: Beiträge zur Vögelkunde in vollständigen Beschreibungen mehrerer neu entdeckter und vieler seltener, oder nicht gehörig beobachteter deutscher Vögel. Vol. 2. – Neustadt an der Orla: J. K. G. Wagner, xiii + 768 pp.

Brehm C.L., 1831: Handbuch der Naturgeschichte aller Vögel Deutschlands. – Ilmenau: Bernh. Friedr. Voigt, xxiv + 1088 pp.

Brehm C.L. [Brehm C.B.], 1832: Handbuch für den Liebhaber der Stuben-, Haus- und aller der Zählung werthen Vögel. – Ilmenau: Bernh. Friedr. Voigt, xxxvi + 411 pp.

Čechura J., ed., 1998: Průvodce po fondech a sbírkách archivu Národního muzea. – Praha: Národní muzeum, 362 pp.

Dickinson E.C., ed., 2003: The Howard and Moore Complete checklist of the birds of the world. 3rd rev. ed. – London: Christopher Helm, 1039 pp.

Frič A., 1848-1852: Ptactvo. Nepublikovaný katalog Fričovy soukromé sbírky ptáků, uložený v Zoologickém oddělení Národního muzea; nepaginováno.

Frič A. 1872: Obratlovci země české. Archiv přírodovědecký k proskoumání Čech 2(4): 1–148.

Hlavatý J., 1857: Archaeologické sbírky Musea království Českého. Veliká síň naznačená číslem V. (Pokr.). – Památky archaeologické a místopisné 2: 232–237.

Hudec K., Chytil J., Šťastný K. & Bejček V. 1995: Ptáci České republiky. – Sylvia 31: 97–149.

Kleisner K., 2009: Chitin a čas: poznámky k dějinám oboru entomologie v Českých zemích (1900–1950). – Práce z Dějin Vědy 21: 457–474.

Koleška Z., 1972: The Czech entomologist Emanuel Lokay senior (1822–1880). Acta Entomologica Bohemoslovaca 69: 427–428.

Mlíkovský J., 2003: Ornitologické tabulky. – Vlašim: ČSOP, 46 pp.

Mlíkovský J., 2009: Úvod do historické ornitologie. – Sylvia 45: 39–50.

Palliardi A. A. 1852: Systematische Uebersicht der Vögel Böhmens. – Carl Wilhelm Me-dau, Leitmeritz.

Procházka J.S., 1929: Přírodovědecký Sbor Národního muzea. – Časopis Národního Musea, Oddíl Přírodovědný 103:54–56.

Víšek Z., 2005: Rod Fričů a Slánsko. – Slánský obzor 12: 23–45.

⁷³ Kromě již výše zmíněného otce měl Antonín Frič v té době osm sourozenců: Josefa Václava (1829–1890), Johana (1835–1904), Annu (1837–1916), Václava (1839–1916), Boženu (1843–1850), Vojtěcha (1844–1918), Karolínu (1847–1871) a Marii (1847–1923). Jejich matka Johana Fričová (1809–1849) v té době již nebyla na živu. Viz Víšek (2005).